Žarko Dadić, Povijest egzaktnih znanosti u Hrvata

Banić-Pajnić, Erna

Source / Izvornik: **Prilozi za istraživanje hrvatske filozofske baštine, 1984, 10, 216 - 222**

Journal article, Published version
Rad u časopisu, Objavljena verzija rada (izdavačev PDF)

Permanent link / Trajna poveznica: https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:261:551668

Rights / Prava: In copyright / Zaštićeno autorskim pravom.

Download date / Datum preuzimanja: **2024-04-24**

Repository / Repozitorij:

Repository of the Institute of Philosophy

Žarko Dadić, *POVIJEST EGZAKTNIH ZNANOSTI U HRVATA, I—II*, izdavač: *Sveučilišna naklada Liber*, Zagreb 1982 *(Biblioteka povijesti)*

Ovaj prikaz povijesti egzaktnih znanosti u Hrvata u dva sveska, koji je sam autor u uvodnom dijelu označio kao prvi pokušaj sređivanja građe relevantne za izučavanje razvoja egzaktnih znanosti u nas, izrastao je iz težnje da se odgovori na, u našoj kulturnoj sredini već dugo prisutnu potrebu za jednom takvom sintezom, s obzirom na to da je području kojim se bavi ova knjiga u obradi hrvatske kulturne baštine dosad bilo posvećivano malo pažnje.

Knjiga predstavlja pokušaj sintetiziranja znanja s područja egzaktnih znanosti u Hrvata od njihova dolaska u novu domovinu do početka 20. stoljeća i ujedno valorizaciju doprinosa Hrvata na tom području.

U analizi i procjeni vrijednosti ovog djela neophodno je uvažiti autorove napomene iznijete u predgovoru i uvodnom dijelu u kojima se, nakon kratkog osvrta na našu prirodoznanstvenu historiografiju, izlaže pristup usvojen u ovome djelu, a bez kojih je napomena nemoguće pratiti slijed izlaganja pojedinih poglavlja i način raspoređivanja građe.

Iz tog osvrta očito je da je autorovo polazište revalorizacija znanstvene baštine, što će počivati na kritičkom preispitivanju dosadašnjih stavova u vezi sa znanstvenom baštinom Hrvata i njenom značaju (nastalih uglavnom u 19. stoljeću). Znanstvena historiografija u Hrvatskoj od sredine 19. stoljeća usvajala je često bez rezervi »neargumentirane navode starijih povjesničara« i tako davala iskrivljenu sliku znanstvene prošlosti. Kritički se odnoseći spram romantično-rodoljubno obojenih ocjena hrvatske znanstvene prošlosti, autor će, u vezi sa svakim pojedinim znanstvenikom ili znanstvenim područjem što ga obrađuje, nastojati uvažiti sve poznate reference preispitujući njihovu vjerodostojnost. Pri tom on postojeću literaturu, relevantnu za povijest, znanosti u nas razvrstava u tri skupine: u skupinu prigodnih i popularnih članaka, u skupinu koja čini građu za povijest znanosti (tu se radi o značajnim dokumentima obrađenim uglavnom od povjesničara koji su do te građe došli »usput, istražujući sasvim druge probleme, koji ne pripadaju području povijesti znanosti«), i skupinu znanstvenih radova (analize o pojedinim problemima bilo znanstvenih djela, bilo života učenjaka) procjenjujući značenje i vrijednost svasvake pojedine skupine.

Usvojivši, dakle, kritički stav spram dosadašnjih izvješća te u njima usvojenog metodološkog pristupa, no prije svega spram ocjena doprinosa Hrvata na području egzaktnih znanosti, autor mu nastoji ostati vjeran u iznošenju cjelokupne građe svoje *Povijesti...*, bilježeći svagda nedostatnost u obrađenosti pojedinih područja, što onda vrijedi kao naznaka zadataka budućem radu na izučavanju povijesti egzaktnih znanosti. Stoga u ovoj knjizi često nailazimo na opaske »no to još nije dovoljno istraženo«, »valjat će istražiti« itd. S tim u vezi valja uvažiti od autora u uvodnom dijelu istaknutu napomenu da je namjera ovog povijesnog pregleda da učini dovoljno jasnima barem glavne tokove razvoja.

U tom uvodnom dijelu autor isto tako pobraja i vrijednosno rangira izvore za upoznavanje hrvatske znanstvene prošlosti, na koje se osla-

nja u ovom povijesnom pregledu. Tako ističe da će na prvom mjestu kao izvore koristiti originalna djela učenjaka, zatim zapise o znanstvenim djelima pojedinih učenjaka i znanstvena pisma. Na trećem su mjestu dokumenti u domaćim i stranim arhivima i u privatnom vlasništvu, a na posljednjem zapisi starijih povjesničara. Napomene o vrijednosti pojedinog tipa izvorâ valja uvažavati pri čitanju cjelokupnog djela. U obradi određenih područja ili pojedinih znanstvenika autor će, rukovodeći se prije svega nastojanjem da izloži sve postojeće relevantne podatke, često biti prisiljen da iznese tek one najmanje pouzdane izvore, koji se tada uvažavaju kao moguće polazište daljnjeg istraživanja s upozorenjem u vezi s pouzdanošću izvora odnosno potrebne kritičnosti pri eksploatiranju takvih izvora.

Nalazeći jednim od temeljnih uzroka mnogih zabluda u dosadašnjoj prirodoznanstvenoj historiografiji to, što »kulturni povjesničari nisu razlikovali znanstvene prilike na našem teritoriju od doprinosa pojedinih naših velikih učenjaka«, autor se u iznošenju građe prije svega rukovodi distinkcijom »znanstvene sredine u našim krajevima« i »rada naših učenjaka«, s tim da napominje kako će rad hrvatskih znanstvenika istraživati i valorizirati iz okvira općeg razvoja znanosti a znanstvenu sredinu u okviru »opće kulture u našim krajevima«, stavljajući već na samom početku opasku da je taj drugi aspekt u istraživanju povijesti egzaktnih znanosti još i danas znatno slabije istražen i obrađen od prvog aspekta, kojim se je dosad bavilo mnogo više povjesničara znanosti.

Prije negoli prijeđemo na referiranje sadržaja dviju knjiga ove *Povijesti* ... iznijet ćemo i dvije autorove opaske iz predgovora knjige, koje predstavljaju pojašnjenja u vezi s naslovom knjige, odnosno njenim sadržajem. Pod egzaktnim znanostima, napominje Ž. Dadić, misli se na one znanosti »koje se koriste matematikom kao svojim bitnim aparatom izražavanja« (matematika, fizika, astronomija i kemija), no »kad se govori o znanstvenoj sredini u Hrvatskoj, uzimat će se u obzir sve prirodne i matematičke znanosti«, napose u obradi druge polovice 19. stoljeća. Nadalje u vezi s naslovom autor ističe: »Ovom knjigom su obuhvaćeni svi znanstvenici koji su djelovali u prošlosti na teritoriju današnje SR Hrvatske, bez obzira na njihovo podrijetlo bez obzira na njihov duži ili kraći boravak u toj sredini«, što autor opravdava činjenicom da su i oni pridonosili razvitku egzaktnih znanosti u Hrvata. Tako su u ovoj knjizi uz znanstvenike hrvatskog podrijetla (koji su djelovali bilo u domovini bilo izvan nje) obrađeni i mnogi znanstvenici stranog podrijetla.

U prvom svesku ove *Povijesti* prati se razvoj egzaktnih znanosti od dolaska Hrvata u novu postojbinu, kroz srednji vijek, renesansu, 17. i 18. stoljeće.

Već i samo pobrajanje poglavlja u okviru istraživanja srednjovjekovnog razdoblja *(Prva znanja iz egzaktnih znanosti; Prve prirodnofilozofske predodžbe; Zapisi hrvatskih kroničara o astronomskim i meteorološkim pojavama u srednjem vijeku i o znanstvenim otkrićima; Zadarski astronomski kalendar iz kraja 13. stoljeća; Struktura knjižnjica u Hrvatskoj u srednjem vijeku s obzirom na egzaktne znanosti; Položaj egzaktnih znanosti u školstvu; Alkemističko djelo trogirskog i pulskog liječnika Pietra Buona; Djelovanje Hrvata u stranim znan-*

stvenim središtima tijekom srednjeg vijeka; Udio Hrvata u mađarskom kulturnom krugu u 15. stoljeću; Astrološko djelo Gjona Gazullija u Dubrovniku u 15. stoljeću; Hrvatski astrolozi i matematičari druge polovice 15. stoljeća i prve polovice 16. stoljeća) ukazuje donekle na poteškoće s kojima se susreće autor.

Upravo pri prikazu razvoja egzaktnih znanosti u ranijim razdobljima (srednjeg vijeka i renesanse) a s obzirom na temeljnu intenciju autora da omogući što potpuniji uvid u sve ono što se u Hrvata događa na znanstvenom planu u svakom pojedinom razdoblju (i u domaćim i u stranim znanstvenim središtima) koja se očituje u nastojanju da se uvaže svi dostupni podaci, što predstavljaju (ipak) tek neke od aspekata znanstvene situacije, pokazuje se koliko je za ta ranija razdoblja teško dati jedan cjelovit i iscrpan prikaz, a uz to i sustavni pregled situacije. Problem leži prije svega u oskudnosti i šturosti podataka o djelima, životu i radu pojedinih znanstvenika a isto tako i dokumenata kojima bi se osvijetlila duhovna atmosfera uopće. Uz malo postojećih podataka problem predstavlja i nedovoljna istraženost (i) postojećih i poznatih dokumenata, te nemogućnost provjere podataka što ih donose stariji povjesničari (na čija je izvješća uglavnom upućeno istraživanje ranijih razdoblja). Ovi, naime, često spominju nazive djela za koja se još ne zna da li postoje li ne, pa u vezi s tim autor upućuje na nužnost sustavnog rada na traganju za rukopisima i uopće djelima hrvatskih autora kako u domaćim, još ni izdaleka dovoljno istraženim, tako i u stranim bibliotekama.

Rukovodeći se distinkcijom znanstvene sredine i znanstvenog rada znanstvenika kao osnovnim principom rasporeda građe unutar pojedinih razdoblja, autor će se u prikazu znanstvenog razvoja baviti: a) prikazom situacije u pojedinim kulturnim središtima i to prikazom »duhovne klime«, stupnja obrazovanosti, sposobnosti recepcije naprednih ideja te novih teorija, što ga omogućuje uvid u stanje školstva, strukturu nastavničkog kadra, u javne i privatne zbirke i biblioteke, udžbenike, kataloge biblioteka pa čak i školske bilježnice; b) prikazom djelatnosti značajnijih filozofa i znanstvenika, prije svega kroz analizu njihovih značajnih djela, a onda i nizanjem podataka o njihovoj aktivnosti u velikim evropskim centrima, njihovim kontaktima s poznatim znanstvenicima itd., u vezi s čim su onda prikazana neka značajnija evropska središta te neki intelektualni krugovi u kojima se ta aktivnost hrvatskih znanstvenika odvijala (vidi npr. svezak I, poglavlje 2.8 *Djelovanje Hrvata u stranim znanstvenim središtima tijekom srednjeg vijeka;* I, 2.9. *Udio Hrvata u mađarskom kulturnom krugu u 15. stoljeću;* I, 3.3. *Dubrovčani na studiju u Bologni u 16. stoljeću;* I. 4.6. *Hrvati u Kini u 17. stoljeću.* Ivan Ureman; I. 4.9. *Hrvatski učenjaci izvan domovine u 17. stoljeću;* I, 4.10. *Znanstveno djelovanje Stjepana Gradića u Rimu* itd.).

Upravo pri pokušaju sustavnog prezentiranja građe koje bi trebalo pružiti sveobuhvatan uvid u situaciju na znanstvenom planu na teritoriji cijele današnje SR Hrvatske očito je da je još moguć tek fragmentarni prikaz kako situacije u pojedinim sredinama tako i situacije unutar jednog razdoblja u cjelini, koji nastaje prikupljanjem određenog broja istraženih i poznatih segmenata što čine zgradu znanstvenog života neke zajednice, te da, s obzirom na količinu po-

dataka što ih posjedujemo te na stupanj istraženosti još nije moguće donositi konačne zaključke. Pri takvom pokušaju pokazuje se da smo o mnogim vrlo značajnim aspektima prirodoznanstvenog razvoja u domaćim kulturnim središtima prisiljeni još i sad donositi zaključke na temelju vrlo malog broja podataka. Tako, se npr. u vezi s temom *Tragovi odraza Kopernikovih ideja u Hrvatskoj*, što je autor elaborira u poglavlju *Prirodne filozofije u Hrvatskoj u 17. stoljeću* u izvođenju zaključaka autor poziva na neke primjerke Kopernikovih djela u domaćim bibliotekama te na bilješke u njima, a zatim i na nekolicinu rukopisa koje je sam autor pregledao u nekim domaćim arhivima i napose u nekim samostanskim, dosad neistraživanim bibliotekama, da bi na kraju istakao kako svi rukopisi značajni u tom pogledu »za sada još nisu sustavno istraženi«, a »neka područja (npr. područje Slavonije, op. E. B. P.) gotovo da još i nisu dotaknuta«.

Kao što sam pisac ove *Povijesti*... u predgovoru ističe, rad pojedinih znanstvenika kako u domaćim tako i u stranim kulturnim centrima mnogo je bolje istražen od znanstvene sredine. To je očito i u prvoj knjizi, gdje je prikazan život i rad najznačajnijih nosilaca znanstvene baštine, pri čemu je mnogo prostora posvećeno prikazu i analizi djela relevantnih za istraživanje ovom knjigom obrađene materije.

U tom dijelu nalazimo prikaze rada na znanstvenom polju Federika Grisogona, Nikole Gučetića, Andrije Dudića, Franje Petriševića (Petrića), Fausta Vrančića, Mark-Antuna Dominisa, te Marina Getaldića, Stjepana Gradića, Ivana Lučića, Benedikta Staya, Ruđera Boškovića, Mirka Daniela Bogdanića, Ivana Paskvića, Josipa Franje Domina i drugih nešto manje značajnih znanstvenika i filozofa.

Druga knjiga *Povijesti egzaktnih znanosti u Hrvata* odnosi se na razdoblje od kraja 18. stoljeća do početka 20. stoljeća. To je razdoblje u kojem se intenzivira znanstveni rad na domaćem tlu (za razliku od razdoblja obrađenih u prvoj knjizi u kojima je mnogo intenzivniji rad hrvatskih znanstvenika u velikim evropskim centrima) te su i izvori pristupačniji i pouzdaniji, a osim toga i mnogobrojniji. Za to razdoblje sam autor kaže da je »razdoblje prodora suvremenih znanstvenih ideja u Hrvatsku«. U drugoj je, dakle, knjizi mnogo više prostora posvećeno izučavanju znanstvene sredine napose s obzirom na probleme što proizlaze iz dubokih društvenih i političkih promjena do kojih dolazi početkom 19. stoljeća, a koje će se i te kako odraziti na razvoj i ulogu prirodnih znanosti.

Druga knjiga obrađuje prije svega osnivanje, organizaciju i rad za razvoj znanstvenog rada osobito značajnih institucija, tako zagrebačke Kraljevske akademije, Sveučilišta, Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti te njenih zavoda, Matice hrvatske, Prirodoslovnog društva te razvoj školstva i stručnih društava.

S obzirom na već spomenute društveno-ekonomske i političke promjene, autor se napose zaustavlja na problemu odnosa nacionalnog osvješćivanja i razvoja prirodnih znanosti, pri čemu osobito ističe problem zaostajanja Hrvatske u recepciji i širenju znanstvenih dostignuća s obzirom na tendencije uvođenja narodnog jezika (autor s tim u vezi ističe u prvi plan problem prevođenja stranih udžbenika, problem transfera znanstvenih informacija te relativne izoliranosti znan-

stvene sredine). Valja istaći da Ž. Dadić u ovoj drugoj knjizi, upravo s obzirom na aktualnost problema jezika, posebna poglavlja posvećuje razvoju hrvatske znanstvene terminologije.

I u ovoj knjizi iznosi se i analizira cijeli niz podataka relevantnih za praćenje razvoja egzaktnih znanosti — tako se napose obrađuju školski udžbenici, glasila pojedinih stručnih društava, prati kroz analizu najznačajnijih djela rad pojedinih srednjoškolskih i sveučilišnih profesora, a u drugom dijelu osvrće se Ž. Dadić na neka značajnija tehnička dostignuća kojih su autori ili hrvatski znanstvenici ili stranci koji su određeno vrijeme boravili i djelovali kao znanstvenici u Hrvatskoj (tako registrira podatke što se odnose na rad Ferdinanda Kovačevića, Stanka Plivelića, Davida Schwarza, Eduarda Penkale, Franje Hanamana, Nikole Tesle).

Za razliku od prve knjige, u ovoj je mnogo plastičnije prikazana atmosfera znanstvene sredine (zahvaljujući u prvom redu mogućnosti njena svestranijeg prikaza koja proizlazi iz brojnosti pristupačnih podataka), odnosno transformacija duhovne klime kako se ona odrazila na ulogu, položaj i razvoj prirodnih znanosti.

Plastičnosti prikaza napose pridonosi autorovo referiranje o polemikama što se sredinom 19. stoljeća razvijaju ponajprije u vezi s različitim koncepcijama o popularizaciji znanosti (npr. polemike Vukotinović-Bogović) a zatim i o ulozi prirodnih znanosti u društvu, a uvjetovane su s jedne strane sve intenzivnijim interesom za prirodne znanosti vezanim uz nastojanje oko gospodarskog unapređenja, i, s druge strane, reakcijama na tu sve snažniju prirodoznanstvenu orijentaciju, što se odrazila i u nastavi. Autor napominje da je »povod mnogim kritikama prirodnih znanosti u Hrvatskoj bilo prodiranje darvinizma«, napose s obzirom na zadiranje ove problematike u »fundamentalna filozofska i teološka pitanja«.

Premda je cijela problematika ove *Povijesti* ... relevantna i za povijest filozofije s obzirom na prirodnofilozofijsko ishodište znanosti (što je očito osobito u ranijim razdobljima obrađenim u prvoj knjizi, u kojoj se autor bavi znanstvenim doprinosom niza značajnih filozofa), te usku povezanost i prožetost ovih područja sve do najnovijeg doba što se očitovalo i u nastavi, pa se tako još 1876. matematika i fizika studiraju u okviru Matematsko-prirodoslovnog odjela Mudroslovnog fakulteta, koji je uz spomenuti imao još i Historijsko-filološki odjel), s povijesnofilozofijskog aspekta osobito su zanimljivi oni dijelovi druge knjige u kojima se tematizira odnos filozofije i prirodnih znanosti napose u prikazu polemika što ih vode kulturni i znanstveni djelatnici u Hrvatskoj koncem 19. stoljeća, a koje predstavljaju prije svega zauzimanje stavova u vezi s odvajanjem prirodnih znanosti od filozofije (vidi sv. II, poglavlje 2.3.: *Koncept prirodnih znanosti u drugoj polovici 19. stoljeća u Hrvatskoj,* u kojem Ž. Dadić ističe: »Uočljivo je da su svi prirodoslovci toga doba odbacivali bilo kakvu metafiziku i da su se distancirali od bilo kakve uloge filozofije u prirodoznanstvenim istraživanjima. Oni su to javno isticali, dapače tvrdili su da su prirodne znanosti mogle toliko napredovati isključivo zahvaljujući činjenici što su se prirodne znanosti odijelile od filozofije« str. 111). Autor ilustrira taj proces citatima iz djela najznačajnijih sudionika u polemikama (tako Antuna Bauera,

Bogoslava Šuleka, Josipa Torbara, Otona Kučere, a napose se osvrće na stavove Franje Račkog u tim sporovima oko primata prirodoznanstvenog odnosno filozofijskog područja).

Te su se polemike, kako je vidljivo iz ove *Povijesti* ... razvile u rasprave o dominantnom tipu škole (iz tog konteksta razumljivi su otpori osnivanju realki u kojima su dominirale prirodne znanosti). Pri tom se naglašava tek relativni napredak u pogledu prisutnosti prirodnih znanosti u školskoj nastavi krajem 18. i početkom 19. stoljeća, bez obzira na prosvjetiteljska nastojanja, što su se manifestirala u reformi nastavnih programa. Upravo je, naime, intenzivniji razvoj prirodnih znanosti u 19. stoljeću izazvao i snažnije izraženu reakciju, pogotovu s obzirom na sve izraženije materijalističke tendencije koje su taj razvoj pratile, ističe Ž. Dadić.

Druga knjiga završava prikazom početaka istraživanja prirodoznanstvenog razvoja u Hrvata, u kojemu se poseban akcent stavlja na euforičnost stava spram prirodoznanstvenog doprinosa Hrvata u prošlosti koja je u očitom nesrazmjeru s položajem toga područja u vremenu u kojem ti prvi prikazi prirodoznanstvene baštine nastaju. Razlog te euforičnosti autor tumači »romantičnim i rodoljubnim gledištem« koje je bilo odredbeno pri donošenju ocjena o znanstvenoj baštini.

Kao što je već na početku istaknuto, ova je *Povijest* ... nadasve dragocjena kao pokušaj sintetskog prikaza prirodoznanstvenog razvoja u Hrvata. Njena je najznačajnija odlika upravo kritičnost prema dosadašnjim stavovima u vezi s doprinosom i značajem nekih naših znanstvenika i znanstvenih sredina, te činjenica što ujedno predstavlja pokušaj da se provjerom, dopunom te pronalaženjem novih podataka revaloriziraju dosadašnji prikazi, stavovi i ocjene. Kritičnost je sačuvana nadasve u vrednovanju izvora na koje se autor poziva, a s tim je onda u neposrednoj vezi i, u izlaganju građe dosljedno provedeno uvažavanje distinkcije između rada znanstvenika i njihovih značajnijih dostignuća te uloge i značenja znanstvene sredine u našim krajevima (što proizlaze iz autorova uvida u specifičnost situacije na tlu Hrvatske) što donekle olakšava valorizaciju i čini je objektivnijom (napose s obzirom na to da se Ž. Dadić pri tom rukovodi principom da »doprinos i vrijednost znanstvenih djela naših ljudi treba istraživati u okviru općeg razvoja znanosti, a znanstvenu sredinu u okviru opće kulture u našim krajevima, ali nedvojbeno uzimajući u obzir suvremeni razvoj znanosti«).

Napokon valja istaći da smo ovom *Poviješću* ..., uz revalorizaciju, tj. kritičko preispitivanje dosadašnjih stavova i podataka u vezi s razvojem egzaktnih znanosti (»... revalorizacija se sastoji u kritičkom istraživanju naše znanstvene prošlosti i u ispravljanju tvrdnji koje su nastale neargumentirano bez tih istraživanja ...« I, 1.1.) dobili ne samo pregledni prikaz poznatog materijala već mnogo novih podataka analiza i uvida, koji su rezultat autorovih dugogodišnjih istraživanja znanstvene baštine, a odnose se napose na cijeli niz od autora istraženih i obrađenih rukopisa i tiskanih djela što se nalaze u dosad uglavnom neistraženim (prije svega nekim samostanskim) knjižnicama. Istodobno, u ovom su radu prikupljene gotovo sve relevantne reference u vezi sa svakim pojedinim obrađenim momentom prirodoznanstvene baštine.

No, kao i za svaki pokušaj sintetiziranja znanja određenog područja i za ovaj vrijedi da: koliko preciznije informira, koliko razgovijetnije poučava, toliko više praznina otkriva, toliko više na ono još neistraženo i neobrađeno upozorava i time, dakako, obvezuje na daljnji rad. Sređujući i čineći preglednim ono (s)poznato, omogućuje nam tek uvid u to koliko još ne(s)poznatog ostaje. Na to su nas, uostalom, upozorile i riječi samog pisca ove *Povijesti egzaktnih znanosti u Hrvata* s početka knjige: »Ovo djelo je zato prvi pokušaj sređivanja te građe koliko je danas poznajemo i prva valorizacija doprinosa Hrvata tim znanostima. Iz njega će se osim toga moći vidjeti što još treba istraživati.«

ERNA BANIĆ-PAJNIĆ

Francesco Romano, *STUDI E RICERCHE SUL NEOPLATONISMO*, Napoli 1983, s. 100

Studije i istraživanja o neoplatonizmu čine sadržajnu os inače obimom male knjige Francesca Romana, autora niza djela s područja antičke filozofije (*Logos i mitos u Platonovoj psihologiji*, 1964; *Anaksagora*, 1960; *Suvremena historiografija o predsokraticima*, 1977; *Porfirije iz Tira*, 1979; *Demokrit i antički atomizam*, 1980). Kao rezultat predavanja održanih na međunarodnim skupovima kao i prikupljenih studija o povijesti kasnoantičke misli, knjiga jest zbir analiza nekih najznačajnijih aspekata još i danas aktualne spekulativne problematike, kako upućuju reci na ovitku, ali nedovoljno istraženog područja filozofske historiografije, i to posebno u Italiji.

Uz nedostatnost kritičkog izdanja fundamentalnih tekstova za studij neoplatonizma uz činjenicu da postoje tek parcijalne, kako god stručne i vrsne bile, povijesti ovoga razdoblja (kao glavne matrice poznajemo *Jaegera, Bignona, Praechtera* i u novije vrijeme, *Whittakera, Kremera, Beierwaltesa*), te problematične valorizacije novije neoplatoničke historiografije, autorov pokušaj ide u pravcu historiografske rekonstrukcije: filozofskih ličnosti, tokova i škola. Sadržajno i metodološki razrađenom interpretacijom kompleksne historijske zbilje platonizma kasne antike, autor prati kontinuitet njegove povijesti kroz niz sukcesivnih ili paralelnih momenata, te njegove transformacije, kao najvitalnije i najutjecajnije tradicije misaonih sistema antike, koju je doživljavao tijekom idućih stoljeća.

Glavni problemi historiografije kasnoantičkog platonizma kako ih sagledava autor jesu problemi *izvora, corpus doktrina, struja i škola*, a jedan od najznačajnijih jest problem *kronologije*, periodizacije, kao i problem *porijekla* neoplatonizma. U modernom historijskom rječniku tako neoplatonizam vodi porijeklo iz srednjeg platonizma (prvo